

21.1.2024

לכבוד,
ועדת החוץ והביטחון של כנסת ישראל
משרד המשפטים
משרד האוצר
ירושלים

א.ג.נ.,

הנדון: התייחסות עמותת "שומרי הבית" לטיטוט צו העונשין (הכרזה על ענין סודי) (הוראת שעה) (תיקון), התשפ"ג-2023, לקראת דיון ועדת המשנה בנושא זה

"שומרי הבית" (ע.ר.), מתכבדת להגיש את התייחסותה לטיטוט הצו שבנדון ("הצו"), כדלקמן:

1. עניינו של הצו שבנדון הוא בהארכת תוקפו של ההסדר החוקי מכוח סעיף 113(ד) לחוק העונשין, המסמיך את הממשלה, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, להכריז כי עניינים מסוימים הינם סודיים.
2. בעבר נעשה שימוש בצו באופן גורף על מנת שלא לאפשר פרסום כל מידע ביחס לחברת קצא"א (קו צינור אילת- אשקלון בע"מ). עם תום הזיכיון של קצא"א והקמתה של חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ תחתיה, עודכן הצו וכיום הוא אוסר פרסום כל מידע ביחס לקצא"א וחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, למעט בעניינים הנוגעים לאיכות סביבה, תכנון ובניה, רישוי עסקים ואלה הנוגעים לחברת שתא"א.
3. כעת, כאמור, מתבקשת הארכת תוקפו של צו זה על סייגיו לתקופה של כ-4 שנים נוספות.
לטעמנו, אין מקום לאפשר את הארכת הצו ביחס לחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ ויש לבטלו כליל. נסביר.
4. הרציונל בהחלת הצו אינו חל עוד ביחס לחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ – בשנת 1968 עת הוחל הצו לראשונה, נראה כי היו לכאורה הצדקות לשמור בסוד מידע הנוגע לפעילותה של חברת קצא"א וזאת נוכח מבנה בעלותה, זהות הגורמים שהתקשרו עימה וכיו"ב, והכל ביחס למצב המדיני והבטחוני במדינת ישראל.
- כיום, לאחר למעלה מ-50 שנה, דומה כי כל רציונל שייתכן שהצדיק שמירה על סודיות ביחס לחברת קצא"א אינו חל יותר על מחליפתה הן נוכח חלוף הזמן, אך בעיקר נוכח העובדה הפשוטה כי מדובר בחברה חדשה, בעלת קשרים חדשים ומבנה בעלות חדש שלא מקימים כל הצדקה להטלת חיסיון כלשהו על פעילותה.
5. הוראות חוק חופש המידע מספקות את המענה הנדרש לחיסיון של מידע – הוראות חוק חופש המידע חולשות על מגוון של רשויות ציבוריות ובכלל זה על חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ. הוראות אלה מגלמות איזון ראוי בין זכותו של הציבור לקבל מידע אודות רשויות שונות, לבין הרצון לשמור על מידע מסוים בסוד.
- בין איזונים אלה ניתן למנות את הוראות סעיף 9(א)(1) בחוק חופש המידע האוסרות, **ללא מתן שיקול דעת**, מסירת מידע הנוגע לרשות ציבורית שיש בו ולו **חשש** לפגיעה בביטחון המדינה, יחסי החוץ שלה, או ביטחון הציבור.
- אין לכן כל הצדקה או צורך בהטלת הוראת חיסיון נוספת וגורפת על חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, מקום בו הוראות חוק חופש המידע חלות עליה ממילא.

6. ביקורת חלקית על קו צינור אירופה אסיה בע"מ מצדיקה את הרחבת השקיפות על פעילותה ולא את צמצומה - קצא"א וחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ אינן נתונות לביקורת מלאה מטעם מבקר המדינה- שתי החברות נמנעות מפרסום מינויים, פעולות בטיחות ואינן נתונות לביקורת פומבית ומלאה של מבקר המדינה, בניגוד למתרחש בהקשר לחברות תשתיות אחרות מסוגן, לרבות חברות העוסקות בתחום הדלקים הפוסיליים. דו"ח מבקר ראשון על קצא"א פורסם בשנת 2018, כ- 50 שנה לאחר תחילת פעולתה. על חברת קו צינור אירופה אסיה מעולם לא פורסם דו"ח מבקר.

7. ההחרגות שבוצעו לצו החיסיון אינן מספקות – במענה לטענה המתבקשת כי הוראות הצו הנוכחי מקלות ומחריגות מספר נושאים ויש בכך, לכאורה, איזון ראוי בין חיסיון לבין זכות הציבור לדעת הרי שאין כך המצב.

מניסיוננו בשנים האחרונות ממספר בקשות לפי חוק חופש המידע שהוגשו לממונה על חופש המידע בחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, עולה כי גם מידע ביחס לנושאים בעלי חשיבות עליונה לציבור אך שאין ולא יכולה להיות לו שום נגיעה למידע חסוי כלשהו – לא נמסר לעיוננו.

כך למשל ולצורך הדוגמא בלבד, בקשתנו לקבל מידע אודות תקציב הפרסום ברשתות החברתיות של חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ – מידע שאין כל הצדקה שלא למוסרו, נענתה בשלילה בהתבסס על הוראות הצו. דוגמא זו ממחישה היטב מדוע גם הצו הנוכחי והמקל לכאורה אינו עונה לצרכים העדכניים של מסירת המידע ויש בו כדי לפגוע פגיעה של ממש בציבור.

בנוסף, נושאים כמו תקציבי יחסי הציבור והלובינג, זהות המתווכים בעסקאות, מספר העובדים ושכר הבכירים, הינם נושאים בעלי חשיבות ציבורית ממעלה ראשונה.

8. ראוי להחיל דין אחיד על כל החברות הממשלתיות - חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ היא חברה ממשלתית כמו חברות רבות אחרות, אך הצו חל עליה באופן חריג. בהקשר זה יוער כי קיימות מספר רב של חברות ממשלתיות אחרות שאין ספק שפעילותן היא בעלת מאפיינים חשאיים כאלו ואחרים – אף מעבר לאלו של חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, אך לא חל עליהם צו חיסיון כלשהו (מעבר כמובן להוראות חוק חופש המידע שצוינו לעיל). בהקשר נבקש להביא את דבריו של מר אריאל אבלין, לשעבר סגן בכיר למנהל רשות החברות הממשלתיות במשרד האוצר במסגרת דיון בוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת מיום 29.11.21, ביחס להשפעות הסביבתיות של הסכם קצא"א- Red Med :

“שאלת החיסיון, היא לא שאלה שמונחת לפתחה של רשות החברות הממשלתיות. עמדתנו ועמדת החברה, היא שהחיסיון הזה צריך להיות מוסר מהחברה, החיסיון הזה, הוא לא טוב לחברה ואני חושב שחלק מהדיס אינפורמציה שיש כאן, נובעת מאיזה סוג של חשש, שיש דברים שהם מוסתרים, אני אומר את זה באחריות, העסקה הזאת היא עסקה שלא התקבלה במחשכים, להיפך, העסקה הזאת, לתפיסתנו התקבלה בהליך סדור והחברה פעלה, כפי שמצופה מחברה ממשלתית, בעניין הזה.”

נחدد בהקשר זה כי חיסיון דומה לא רק שאינו חל על חברות ממשלתיות אחרות בכלל, אלא שהוא אינו חל על חברות בעלות מאפייני פעילות דומים לאלה של חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, כמו נתג"ז, תשתיות אנרגיה בע"מ וכיוב'. דמיון זה בין החברות אינו מצדיק את השוני בהטלת החיסיון ומחדד את חוסר ההצדקה העניינית בהטלתו.

9. אין מניעה להמשיך ולהחיל את החיסיון על פעילויות העבר – כידוע, תחולת הצו צופה פני עתיד כך שגם אם יבוטל הצו, החיסיון שהוטל בעבר ימשיך לחול על פעילות קצא"א וחברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ, עד למועד הביטול.

לטעמנו, יש בכך משום איזון ראוי בין הצורך לשמור בסודיות על מידע הנוגע לפעילויות עבר של חברות אלו ומנגד, להיעדר צורך שכזה ביחס לפעילותה של חברת קו צינור אירופה אסיה בע"מ מהיום ואילך.

10. עולה חשש לסיכון יחסי החוץ של ישראל - מקור הנפט אינו תמיד ידוע. קיימות כיום פרקטיקות וטכניקות רבות להסתרת מקור הנפט. במסגרת הסכם שחתמה חברת קו צינור אירופה אסיה עם חברות באיחוד האמירויות, עלול להגיע ארצה ולזרום בצינור שהחברה מפעילה נפט איראני. גם במסגרת פעילותה השוטפת, עלול להגיע נפט ממקור רוסי. שתי מדינות אלו מצויות תחת אמברגו אמריקאי, כידוע. ארה"ב הגיבה בעבר בחריפות על הפרת סנקציות הנפט שהטילה על אירן, ונצואלה וצפון קוריאה. אל לישראל להיכלל ברשימה מפוקפקת זו. הדבר עלול לסכן אנושות את קשריה עם בת הברית הקרובה והחשובה ביותר שלה. נזכיר עוד כי ההסכם האמור מעלה עורר מחלוקת ציבורית גדולה ואי נוחות מדינית רבה. אירוע מסוג זה עלול לחזור עשרת מונים במקרה של הפרת אמברגו ומשכך, יש להשקיף את פעילות חברת קו צינור אירופה-אסיה.

11. חלק ניכר מפעילותה של קצא"א אינו נוגע לצרכי משק האנרגיה בישראל. כך לדוגמא, חלק הארי של המכליות שהגיעו לאילת בשלוש השנים האחרונות הגיעו מלאות ויצאו ריקות, קרי – קצא"א משתמשת בנמל שברשותה באילת לצרכים מסחריים תוך שינוע נפט דרך מדינת ישראל, דבר שהביא בעבר לאסונות סביבתיים כבדים, שלא לצרכי האנרגיה של מדינת ישראל!

12. פורסם כי בכוונת קצא"א להרחיב את תחומי פעילותה גם לתחומי האנרגיה המתחדשת והאגירה, התקשורת (סיבים אופטיים) וכן להרחיב פעילותה בתחום ייצור החשמל (לקצא"א אחזקות בתחנת הכח הגזית דוראד שבאשקלון). כל אלו הינן פעילויות שאינן קשורות לעסקי הליבה של קצא"א ושמשך – עליהן להיות שקופות לגמרי לציבור, בהיותה חברה השייכת לציבור.

13. נוכח האמור לעיל נבקש שלא להאריך כלל את תוקפו של הצו. במידה ותמצאו מקום לדיון מחודש בסוגיה, יש להאריך את הצו לתקופה קצרה בלבד, עד למיצוי הדיון האמור.

בכבוד רב,

יוני ספיר

יו"ר עמותת שומרי הבית